

Zondag 26 mei 2013, Paaskerk Baarn Oecumenische viering

Gemeente van onze Heer,

Laat het nu toch een klein beetje de werking van de geest zijn, dat we hier vandaag met zoveel geloofsgemeenschappen samen zijn gekomen om te vieren, te horen en veel te zingen. Dat wij elkaar kunnen vinden op de vleugels van de muziek, in de gevoelde harmonie van de meerstemmigheid, geeft ons hoop en bemoedigt ons om niet alleen sprekend, maar vooral ook zingend elkaar in deze viering te ontmoeten.

Vorige week, met Pinksteren, vierden wij ieder op onze eigen plek, het feest van de geest. De geest van God, die zich niet laat inperken of inpakken, omdat zij waait waarheen zij wil en die zich openbaart op vele manieren, ook buiten de muren van de kerk! Omdat we nog vol zijn van dat verhaal gebruiken we ook vandaag de kleur die past bij de geest: vuurrood, want ook vandaag zullen we het met elkaar hebben over de werking van de geest en over de opdracht om toch niet terug te blijven kijken, maar vooral ook gewoon te beginnen met wat je hand vindt om te doen, omdat de geest, de inspiratie, de kracht van God, zich toch niet laat manipuleren of dwingen in de richting van de door ons gewenste afloop.

We gaven deze zondag als thema mee: "*Opnieuw beginnen*", daartoe geïnspireerd door het uitdagende gesprek tussen Jezus en Nicodemus, dat op het oecumenisch leesrooster voor vandaag stond aangegeven. Opnieuw beginnen is een uitdaging gericht aan onszelf, om nog eens met andere ogen te kijken naar de oude verhalen, je te laten verrassen en er misschien iets nieuws uit op te pikken, waardoor je anders in het leven gaat staan. Of wellicht is het vanochtend meer een her-ijking van datgene waar je al zo lang op vertrouwde.

Want wat denken wij allemaal te weten van God, van Jezus, van de geest en in het verlengde daarvan: van elkaar – en klopt dat wel met de werkelijkheid? Wat weten wij eigenlijk van onszelf en hoe betrouwbaar zijn wij voor onszelf en voor anderen?

In de tekst uit het wijsheidsboekje Prediker worden we flink door elkaar geschud: als je jezelf afhankelijk maakt van je omgeving, van de gunstige wind, van de werking van het wolkendek, dan kom je niet meer tot daden, in het oude taalgebruik: zaaien en oogsten.

Je hebt geen weet van de weg van de wind, zegt Prediker, net zo min als je weet hoe een kindje groeit in de moederschoot. Zo heb je ook geen weet van de herkomst van de daden van God. Maar dat betekent niet, dat je dan maar gaat zitten afwachten tot het gaat regenen, of tot eindelijk de zon eens gaat schijnen voordat je in actie komt. Begin maar, in de ochtend en ga door tot de avond, ook zònder dat je weet of je onderneming zal lukken. Prediker waarschuwt ons voor valse zekerheden en moedigt ons aan om gewoon aan de slag te gaan, elke dag opnieuw.

Ook Johannes houdt zich bezig met het wel of niet weten, als Nicodemus tegen Jezus zegt: wij weten dat u van Godswege gekomen bent. Dat is bijna een geloofsbelijdenis; in ieder geval is het een grote erkenning voor datgene waar Jezus mee bezig is. Toch eindigt deze tekst met de mededeling van Jezus: de wind/geest waait waarheen hij wil; je hoort zijn stemgeluid, maar je weet niet vanwaar hij komt en waarheen hij gaat.

Ach, die Nicodemus. Was hij zo slecht en vol onbegrip als de traditie hem dikwijls maakte? Hij was zeker een belangrijk man in het toenmalige Jeruzalem, leider van zijn volksgenoten, lid van het Sanhedrin, het hoogste rechtscollege. In de nacht komt hij bij Jezus. Waarom in de nacht? Wilde hij niet gezien worden door zijn mederechters? Of was het misschien gewoon, omdat rabbijnen gewend waren om 's nachts de Tora te bestuderen en er met elkaar over te discussiëren? In dat geval zocht hij niet de openbaarheid van de dag om Jezus te kijk te zetten tegenover zijn volksgenoten, maar wilde hij in de rust van de nacht meer weten over deze bijzondere man. Ik houd het op het laatste, te meer daar Nicodemus in het vervolg van het Johannesevangelie¹ zich voor Jezus heeft ingezet, ja zelfs geholpen heeft om hem na zijn dood

¹ Joh. 7, 45 ev.; Joh. 19, 39

te balsemen. Hij spreekt Jezus aan met Rabbi, wat op zichzelf al een erkenning inhoudt van Jezus' gezag over de uitleg van de Tora. Die erkenning licht hij toe met: niemand kan de tekenen doen, die u doet, als God niet met hem is.

Wat had hij verwacht, dat na zo'n mededeling het antwoord zou zijn? En hoe zeker 'weet' Nicodemus eigenlijk, dat deze mens Jezus 'van Godswege gekomen' is? Hij is voor ons toch wel herkenbaar, die Nicodemus. Hij kent zijn Tora en heeft geleerd om tekenen van Gods aanwezigheid te duiden. Daar is toch niets mis mee? Zo zijn wij ook in meerdere of mindere mate geschoold, met catechisatie, met leerhuizen en cursussen en nu weten we toch wel een beetje hoe het zit. Wees gerust: dat mag er allemaal zijn en het wordt geenszins ontkend. Het is alleen... niet genoeg.

Jezus laat zich niet verleiden tot een uitspraak over zichzelf. Hij zegt niet: ja, ik ben van Godswege gekomen en daarom doe ik bijzondere dingen. Integendeel, als in een film draait hij de camera wèg van zichzelf en focust op Nicodemus en in hem ook op ons. De 'tekenen' verwijzen naar het 'Koninkrijk van God', want daar zijn ze immers voorboden of uitingen van? Hij houdt Nicodemus voor, dat zijn 'hele persoon' in het geding is, lichaam èn geest, als het om het Koninkrijk van God gaat. Dat inzicht noemt hij: *opnieuw geboren worden*. Nu is dat woordje 'opnieuw' een beetje verwarrend, omdat wij dat kunnen uitleggen als: voor de tweede keer. Zo doet Nicodemus dat ook. Maar het woord kan in het Grieks óók betekenen: 'van boven'. En dan krijgt het meer een geestelijk-inhoudelijke betekenis. Als tegenstelling tot de geboorte 'van beneden, de natuurlijke gang van zaken.

Nicodemus gaat de discussie aan en struikelt over dat opnieuw geboren worden en hij chargeert: dat kan toch niet? Hoe kan dat als een mens al oud is? En met die mens bedoelt hij om te beginnen zichzelf. Je kunt de moederschoot toch niet voor de tweede keer (daar heb je hem!) binnengaan? Nee, met die tweede keer komen we er niet uit; het antwoord van Jezus maakt dat duidelijk: het gaat om geboren worden 'van boven', uit water en geest. Dan mag je water verstaan als doopwater en die geest als de geest van Pinksteren, Gods geest, de ruach adonai, die vanaf de eerste dag al over de wateren zweefde. Die geest kan ons ook aanraken, met Nicodemus, en als dat gebeurt kun je iets zien, ervaren van het Koninkrijk van God, van het leven zoals dat oorspronkelijk bedoeld is, in vrede met God en met je naaste, die een mens is zoals jij, ongeacht zijn herkomst of haar geloof.

De aardse, natuurlijke geboorte mag er zeker zijn en mag ook blijven zoals die is. Het is, hoe natuurlijk ook, al een wonder op zich, hoe nieuw leven zich ontplooit. Geloven, besluiten op wie of wat je je vertrouwen stelt, dat is een actieve daad van ieder individu, een persoonlijke beslissing. Die staat los van de genen, van de natuurlijke geboorte. Wees dus niet verbaasd als je kinderen andere keuzes maken dan jij, want ook zij worden op hun eigen manier en in hun eigen tijd aangesproken 'van boven' en ze zullen er op hun eigen manier mee omgaan, hetzij binnen kerkelijke verbanden, hetzij erbuiten.

En wat voor onze kinderen geldt, geldt ook voor onze medeburgers, medegelovigen èn andersgelovigen: zij zijn ieder op hun manier aangesproken, aangeraakt, gevoelig geworden voor de betekenis van die geest die heel maakt en tot leven wekt.

Over de geloofskeuzes van anderen hebben wij niets te zeggen en dat mag ons ook bescheiden maken en respect leren naar andersdenkenden en andersgelovigen. De wind/geest waait waarheen hij wil, zegt Jezus in het Johannesevangelie en hij lijkt daarbij Prediker wel te citeren. Je hoort de wind wel, maar je weet niet vanwaar hij komt en waarheen hij gaat. Op welk moment je aangeraakt wordt, dat weet je niet, vanwaar het komt evenmin, maar dàt het onverwachts gebeurt, dat kun je soms wèl ervaren.

Juist dat niet weten is voor ons een uitdaging om aan de slag te gaan, opnieuw te beginnen. Je weet niet of je oogst, je dagelijks werken, lukken zal – maar daarom moet je wèl beginnen. Je weet niet waarheen de geest waait, waar, wanneer of hoe je iets van God vindt – maar daarom moet je wel op weg gaan... in het vertrouwen, dat God-met-ons- zal zijn en in de overgave, die dat vertrouwen uiteindelijk met zich meebrengt.

Amen